

Szakpolitikai háttér

Nem mindegy, hogy valaki lányként vagy fiúként nő fel: a gyermekkor tapasztalata függ a nemtől. A leánygyermek szükségletei és jogai ezért külön figyelmet érdemelnek a gyermekeket érintő szakpolitikákban. Az a tény, hogy a lányok és a fiúk ki vannak téve a médiában és az oktatásban megjelenő nemi sztereotípiáknak, illetve az eltérő bánásmódnak, hozzájárul a sztereotip iskola- és pályaválasztásukhoz. A leánygyermek kiszolgáltatottabbak a nemi alapú erőszaknak, ideértve a szexuális bántalmazást, a pornográfát és az emberkereskedelmet. A közelmúltban az erőszak más formái is megjelentek – például az internetes zaklatás –, amelyek új technológiákkal veszik célba a gyermekeket, és különösen a lányokat. Az elszigetelt vidéki térségekből származó lányok, a fogyatékossgal élő lányok, a roma lányok, valamint a gyermekintézményekben nevelt lányok továbbra is nehezen jutnak hozzá az egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatásokhoz. A táplálkozási szokásoknak, az általános és a szexuális egészségnek ugyancsak vannak nemi dimenziói: a lányok és a fiúk másképpen élik meg ezeket.

Az EU Tanácsának következtetései a szlovén elnökségi jelentéssel kapcsolatban (2008)

- Úgy véli, hogy a gyermekeket megcélzó uniós szakpolitikák és kötelezettségvállalások nem veszik kellőképpen figyelembe a nemek szempontjait, nem genderérzékenyek.
- Kijelenti, hogy csak néhány területen fordítanak külön figyelmet a lányok sajátosan hátrányos helyzetére (pl. a hátrányos megkülönböztetés és erőszak bizonyos formái, mint a női nemiszervek megcsonkítása).

Az Európai Unió gyermekjogi ütemterve (2011)

- Arra törekszik, hogy megerősítse az Európai Unió Alapjogi Chartájában megfogalmazott gyermekjogi rendelkezések és az ENSZ gyermekjogi egyezményének tényleges végrehajtását.
- Konkrét intézkedéseket javasol (pl. gyermekbarát igazságszolgáltatás, a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek védelme, a gyermekekkel szembeni erőszak elleni küzdelem az EU területén belül és azon kívül).

Az Európai Unió irányelvei (2011–2012)

- Megállapítják, hogy a gyermekek különösen ki vannak téve az erőszak veszélyének, és törekednek az áldozatvédelmi keret megerősítésére (az emberkereskedelemtől szóló 2011/36/EU irányelv, a gyermekek szexuális bántalmazása elleni küzdelemről szóló 2011/92/EU irányelv).
- Hangsúlyozzák, hogy a kiszolgáltatott csoportoknak (pl. a bántalmazott nők és gyermekeik) szakszolgáltatásokra van szükségük (az erőszak áldozatairól szóló 2012/29/EU irányelv).

Tanácsadó jelentés az Európai Bizottságnak és az EPSCO Tanács következtetései (2012)

- Foglalkozik a gazdasági és pénzügyi válság gyermekekre gyakorolt hatásával.

Az Európai Bizottság ajánlása (2013)

- Elismeri, hogy a gyermekek jobban ki vannak téve a szegénység és a társadalmi kirekesztés veszélyének.
- Hangsúlyozza, hogy a nemek közötti egyenlőségnek és a gyermekeket érő megkülönböztetés minden fajtája elleni küzdelemnek helyet kell kapnia a gyermekszegénység és társadalmi kirekesztés ellen tett erőfeszítésekben.
- Elismeri, hogy a gyermekek önálló jogokkal rendelkeznek, és fellépésre szólít fel a kimondottan gyermeket érintő kérdések (pl. a korai iskolaelhagyás csökkentése) és a gyermekekkel szembeni erőszak ügyében.

A pekingi cselekvési platform stratégiai célkitűzései és az uniós mutatók

- L.1.** A leánygyermekkel szembeni diszkrimináció valamennyi formájának megszüntetése.
- L.2.** A lányok elleni negatív kulturális attitűdök és gyakorlatok megszüntetése.
- L.3.** A leánygyermek jogainak támogatása és védelme, valamint szükségleteinek és képességeinek fokozott figyelembevétele.
- L.4.** A lányokkal szembeni diszkrimináció megszüntetése az oktatásban, a készségfejlesztésben és a képzésben.
- L.5.** A lányokkal szembeni diszkrimináció megszüntetése az egészségügy és a táplálkozás terén.
- L.6.** A gyermekmunka gazdasági kizsákmányolásának megszüntetése és a fiatal lányok munkahelyi védelme.
- L.7.** A leánygyermekkel szembeni erőszak felszámolása.
- L.8.** A leánygyermek társadalmi, gazdasági és politikai életben való részvételének támogatása és ezzel kapcsolatos tudatosságának növelése.
- L.9.** A család szerepének megerősítése a leánygyermek helyzetének javításában.

2008-ban az EU szlovén elnöksége alatt a Tanács megállapodott három mutatóról, amelyek mérik a szexuális és párkapcsolati nevelést, a negatív énkép előfordulását a lányok és fiúk körében, a lányok és fiúk relatív teljesítményét 15 éves korban matematikából és természettudományokból, összevetve a nők felsőoktatási jelenlétével olyan tudományterületeken, ahol jellemzően alulreprezentáltak.

A „Nők és férfiak az EU-ban – tények és számadatok” elnevezésű adatbázis, melyet a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete állított össze, friss adatokkal és információval szolgál a fentebb említett mutatókkal kapcsolatban. Az adatbázis itt érhető el: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Az uniós adatok tanulságai

A matematikai és természettudományos ismeretek terén csökken a nemek közötti különbség

A 2012-es PISA-felmérés eredményei azt jelzik, hogy a lányok matematikából rosszabbul teljesítenek, mint a fiúk (OECD PISA-felmérés). A fiúk és a lányok eredményei között azonban csökkenni látszik a különbség 2009-hez képest. A természettudományok esetében kisebb a különbség a lányok és a fiúk teljesítménye között, és a tagállamok többségében a lányok felülmúlják a fiúkat.

A nők aránya a tanárképzésben és az oktatástudományban 2006-ban nagyon magas volt, és az is maradt: 2012-ben uniós szinten elérte az összes hallgató 77%-át.

A felsőoktatásban a legnagyobb nemek közötti egyenlőtlenséget – a nők hátrányára – a természettudomány, a matematika és a számítástechnika területén lehet megfigyelni:

a lányok aránya 2012-ben a tagállamok többségében nem érte el az 50%-ot.

A szexuális és párkapcsolati nevelés az EU-ban változó színvonalú, és jellemzően az egészségre koncentrált

A szexuális és párkapcsolati nevelés tagállamonként változó, és eltérő korcsoportoknak szól. A szexuális nevelés 2012-ben hét tagállamban nem volt kötelező. Sok tagállam csak fiatal korban biztosít szexuális és párkapcsolati nevelést, csak kevesen biztosítják ezt több tanéven keresztül.

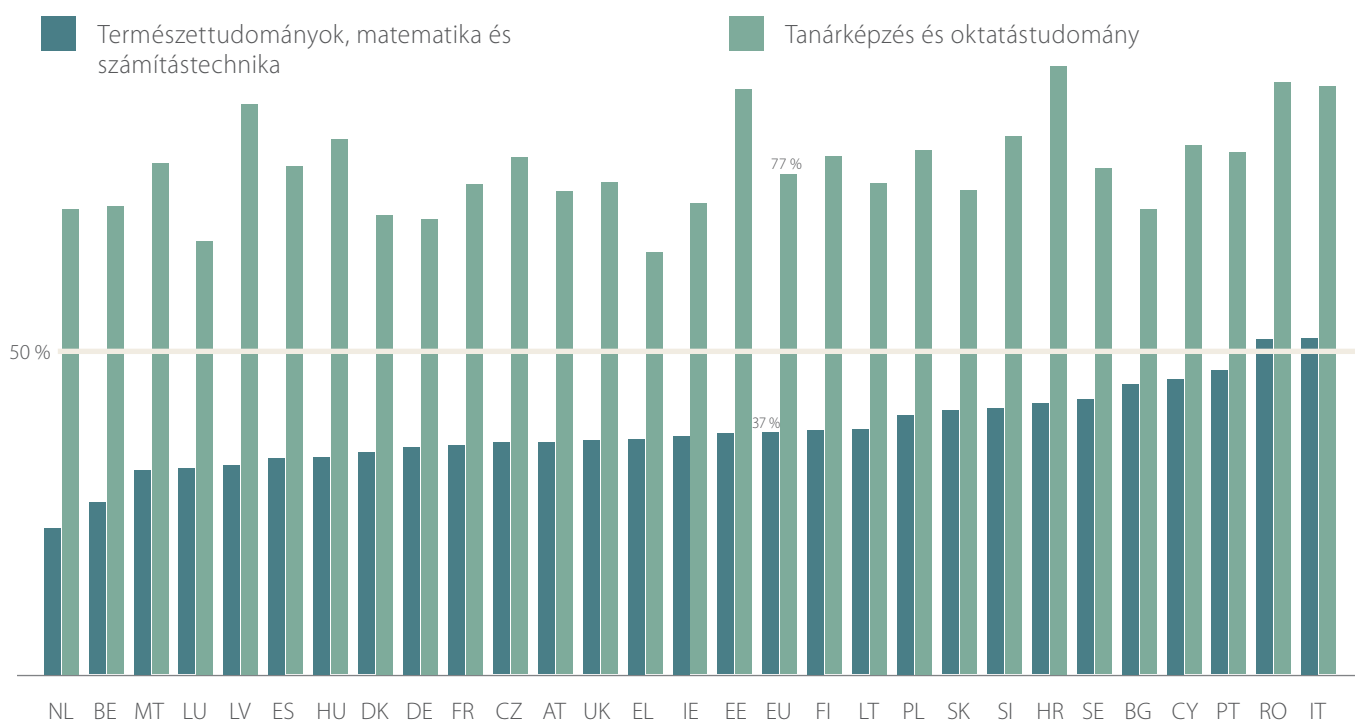
A tagállamokban a szexuális és párkapcsolati nevelés túlnyomórészt olyan témákkal foglalkozik, mint a fogamzásgátlás, a szexuális úton terjedő fertőzések és a nem tervezett terhesség. A tanterv a legtöbb esetben nem foglalkozik olyan kérdésekkel, mint a nemi alapú erőszak, a nemi sztereotípiák a párkapcsolatban, a HIV/AIDS miatti megbélyegzettség és az LGBT-fiatalok. Sok tagállamban külön szakpolitikát vezettek be, hogy biztosítsák a lányok szexuális és reprodukciós egészséghez való hozzáférést és jogait.

A lányok már egész fiatalon negatívan látják a testüket

„Az egészség és jóllét társadalmi tényezői a fiatalok körében” címmel készült beszámoló a 2009/2010-ben lezajlott felmérésről az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartásáról (HBSC), amely a lányok és fiúk testképeinek alakulásáról nyújtott tájékoztatást úgy, hogy megkérdezte a lányok és fiúk testtömegindexét (BMI) és azt, hogy ők hogyan érzékelik a testüket.

2010-ben tagállamonként változó volt azoknak a lányoknak és fiúknak a száma, akik saját magukat „kicsit kövérnek” vagy

A NŐI FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK SZÁZALÉKOS ARÁNYA AZ ÖSSZES HALLGATÓHOZ KÉPEST, 2012

Forrás: Eurostat, Oktatási statisztikák

„túl kövérnek” tartották, de összességében több lány volt ilyen véleménnyel magáról; a 11 éves lányok 27%-a becsülte túl a testsúlyát, szemben a fiúk 22%-ával. A testtömegindex számítások mindeközben azt mutatják, hogy 11 éves korban a fiúk között nagyobb valószínűséggel vannak orvosi értelemben túlsúlyosak vagy elhízottak (17%), mint a lányok között (13%).

A lányok negatív énképe az életkorral romlik, és az elégedetlenség aránya 15 éves korban volt a legmagasabb. 2010-ben a 15 évesek között a lányok jelentős hányada (40%) tartotta magát túlsúlyosnak, ellentétben a fiúkkal (22%). A negatív testképből következik, hogy a lányok nagyobb valószínűséggel kezdenek testsúlycsökkentő programba már egészen fiatal korban. A fogyókúrázó lányok aránya az életkorral emelkedik, miközben a fiúké csökken.

Ezek a magatartásformák a nemi sztereotípiáknak és a média lányok énképre gyakorolt hatásának köszönhetőek, ahol a testsúly és az alak a megbélyegzés tárgya, ezzel a szemponttal azonban a jelenlegi mutatók egyelőre nem foglalkoznak.

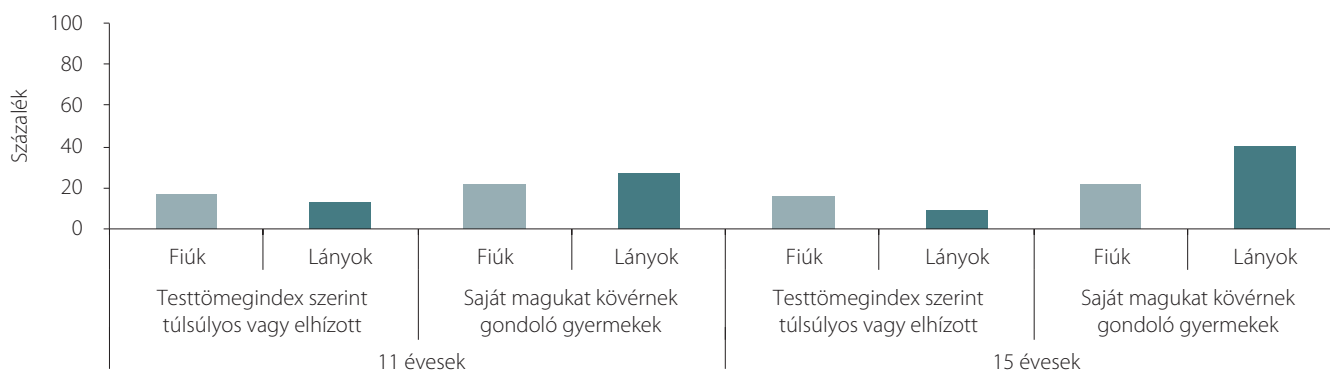
A nemi sztereotípiák eltérő módon hatnak a lányok egyes csoportjaira

A roma lányok sajátos helyzetével és problémáival külön szakpolitikák és intézkedések foglalkoztak több olyan tagállamban, ahol van roma közösség. Foglalkozni kell az olyan kérdésekkel, mint a korai iskolaelhagyás, az alacsony szintű iskolázottság és az írástudatlanság magas aránya. Ugyanez a jelenség figyelhető meg a migráns háttérrel rendelkező vagy szegényebb családból származó lányok körében is. Ezek a lányok jellemzően korán abbahagyják az iskolát, mert kénytelenek rosszul fizetett munkát vagy gondozási és családi kötelezettségeket vállalni.

A lányokat fenyegető erőszak új formái

A közelmúltban az erőszak más formái is megjelentek, amelyek új technológiák segítségével veszik célba a gyermekeket, és különösen a lányokat (pl. internetes zaklatás). Néhány tagállam már megkezdte a jogszabályok módosítását, hogy a lányok védelmet kapjanak a pszichológiai erőszak ilyen formájával szemben, különösen abban az életkorban, amikor ennek katasztrofális következményei lehetnek a lányok jóllétére nézve.

TESTKÉP: A LÁNYOK ÉS FIÚK SAJÁT TESTÜKKEL VALÓ ELÉGEDETLENSÉGE

Forrás: Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) felmérés

Hasznos kezdeményezések:

Néhány tagállam a nemek közötti egyenlőség szempontjait figyelembe vevő intézkedéseket tett, hogy a lányokat és fiúkat a „nem hagyományos” területek és **szakmai pályák** megfontolására biztassa. Ausztria, Németország és Hollandia évente megrendezi a „lányok napját”; Ciprus, Dánia és Lengyelország is hasonló kezdeményezésekről számolt be, az utóbbiban rendezik meg a „lányok mint mérnökök” kampányt; Észtországban külön karrier napokat tartanak a lányoknak (és a fiúknak), támogatással és képzéssel ösztönzik őket a nem hagyományos pályaválasztásra (ENSZ EGB, 2014).

Néhány tagállam beszámolt olyan intézkedésekről, melyek kimondottan a sajátos diszkriminációnak kitett lányoknak szólnak: Romániában és Szlovéniában például **programot dolgoztak ki arra, hogy javítsák a roma közösségből származó gyermekek hozzáférést az oktatáshoz.**

Az ENSZ EGB-nek szóló jelentésekben a kezdeményezések között említették még az **egészségügyi kérdéseket és a lányokkal szembeni erőszak kezelését.** Portugália, Magyarország és Dánia bevezette a humán papillómavírus (HPV) elleni védőoltást a serdülő lányok részére, Horvátországban pedig a lányok és szüleik a szexuális úton terjedő betegségek megelőzésére és leküzdésére irányuló program keretében kaphatnak szakszerű útmutatást a HPV-ről. Ausztria és Magyarország hangsúlyozta annak fontosságát, hogy az erőforrásokat a lányok veszélyeztetettebb csoportjaira fordítsa: Ausztria olyan sürgősségi ellátó szolgálatot finanszíroz, amely segítséget nyújt a kényszerházasság által fenyegetett vagy ilyen házasság áldozatául esett lányok és fiatal nők részére; Magyarország pedig közösségi programot indított azoknak a serdülő lányoknak, akik több szempontból is veszélyeztetettnek minősülnek, például a fiatal anyáknak és kábítószer-használóknak.

ELŐRELÉPÉSEK ÉS NEHÉZSÉGEK AZ L. TERÜLETEN: LEÁNYGYERMEKEK

ELŐRELÉPÉSEK

- A WHO által kidolgozott alapvetések szilárd alapot biztosítanak a tagállamoknak a szexuális és párkapcsolati nevelésre vonatkozó irányelvek megvalósításához.
- A matematika terén csökken a különbség a lányok és a fiúk eredményei között.
- A lányok a természettudományokban jól teljesítenek (és a legtöbb esetben leghagyják a fiúkat).

NEHÉZSÉGEK

- A szexuális és párkapcsolati nevelés az EU-n belül nagyon eltérő, de többnyire az egészségügyi kérdésekre szorítkozik.
- A lányok sokkal inkább hajlamosak tévesen azt hinni, hogy túlsúlyosak, ami káros lehet az egészségükre.
- A lányok az iskolában és a felsőoktatásban egyaránt alulreprezentáltak a természettudományok, a matematika és a számítástechnika területén.
- A lányok még mindig sokkal nagyobb valószínűséggel választanak szakmát az oktatás és a tanárképzés területén.

Az EU további teendői

- A lányok lehetőségeivel átfogó megközelítésben kell foglalkozni, érintve a pekingi cselekvési platform többi területét is (pl. egészség, oktatás, szegénység és média).
- A lányok teljesítményének matematikában és természettudományokban mutatott fejlődését azzal kell megerősíteni, hogy a felsőoktatásban célul kell kitűzni a nemek kiegyensúlyozottabb képviselését a természettudományok, a matematika és a számítástechnika területén.
- Átfogóbb megközelítés szükséges a szexuális és párkapcsolati nevelésben; ki kell terjeszteni az oktatást a normák, attitűdök és sztereotípiák hatására, és támogatni kell a nemek szempontjából egyenjogú párkapcsolatokat.
- Már kora gyermekkortól erősíteni kell a lányok helyes testképét, és támogatni kell az ezzel foglalkozó intézkedéseket, beleértve a normákat, attitűdöket és sztereotípiákat is.
- Konkrét intézkedésekkel kell fellépni az új technológiákat alkalmazó erőszak különböző formái ellen (pl. internetes zaklatás).

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE)

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE) az EU tudásközpontja a nemek közötti egyenlőség témájában. Az EIGE támogatja a politikai döntéshozókat és minden fontosabb intézményt, melyek erőfeszítéseket tesznek azért, hogy minden európai számára és azon túl is valósággá váljon a nők és férfiak közötti egyenlőség. Rendelkezésükre bocsátja speciális szaktudását, valamint megbízható, összehasonlítható adatait a nemek közötti egyenlőség terén Európában.

További információk: <http://eige.europa.eu>

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének Információs és Dokumentációs Központja (RDC) egy innovatív, gyakorlati segédeszköz, mely segít megtalálni a legfontosabb forrásokat a nemek közötti egyenlőség témájában, megkönnyíti az ismeretek megosztását azok között, akiket érdekel a nemek közötti egyenlőség szakpolitikája és gyakorlata, és online teret nyújt a véleménycserére és vitára.

További információk: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kapcsolat:

European Institute for Gender Equality
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVÁNIA
Tel. +370 5 215 7444, Tel. +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-279-2

doi:10.2839/40396

MH-04-15-022-HU-N